

Turska, kao treći proizvođač po količini, svoju proizvodnju bazira na ulovu, a uzgoj je tek u eksperimentalnoj fazi. Četvrta, Jugoslavija, ima relativno jak uzgoj u količini od 2/3 ulova, dok Španija, sa istom ukupnom proizvodnjom slatkovodne ribe, uopće nema uzgoja. Izrael, koji po apsolutnoj količini uzgoja ribe stoji na drugom mjestu, ima mali ulov, tako da mu je uzgoj 7 puta veći od ulova. Slatkovodnu ribu uzgaja još Italija, u manjoj količini, dok je u Grčkoj i Maroku uzgoj tek eksperimentalnoj fazi. Tunis ne uzgaja ribu.

Najveću površinu voda, u kojima se uzgaja riba, ima Francuska. Zatim dolazi Italija, čija površina se u cijelosti sastoji od laguna. Površina grčkih i turskih voda za uzgoj odnosi se, zapravo, na jezera. Tek onda po površini voda uzgoja dolaze Jugoslavija i Izrael, dva relativno najjača proizvođača ribnjačarske ribe. Konačno, još nailazimo na izvjesnu površinu voda za uzgoj u Maroku, dok za ostale zemlje nedostaju podaci.

Po još neiskorištenim površinama za uzgoj, a koje bi se u tu svrhu mogle koristiti, daleko ispred ostalih zemalja stoji Maroko, te je on zemlja sa velikim latentnim mogućnostima uzgoja. Tek deseti dio od te površine

ima Turska, pa zatim Francuska. Jugoslavija raspolaže sa otprilike još toliko neiskorištenih površina, koliko ih sada koristi, dok Italija i UAR imaju vrlo malo slobodnih površina. Podaci o Izraelu i drugim zemljama nedostaju.

Po produktivnosti ribnjaka, daleko pred ostalima stoji Izrael, sa najintenzivnijim uzgojem ribe. Na drugom mjestu je Jugoslavija sa osrednjom produktivnošću, a zatim dolaze Italija, UAR i Turska, sa vrlo niskom produktivnošću po hektaru.

Na temelju podataka iz ove tabele vidimo, da je položaj Jugoslavije, u odnosu na ostale mediteranske zemlje, veoma povoljan. Taj položaj naročito karakterizira relativno visoka produktivnost uzgajališta ribe, relativno velike površine postojećih uzgajališta, obzirom na prirodne mogućnosti, kao i visoka proizvodnja ribe dobivene uzgojem, prema ulovu u slobodnim vodama. Po svim tim linijama ispred Jugoslavije stoji jedino Izrael, koji, međutim, nema više značajnijih površina, koje bi mogao u budućnosti koristiti za uzgoj ribe.

Literatura:

GFCM: Etudes et revues, No. 5, feb. 1959, Rim.

J. Bogdanović:

Dva dana sa ohridskim ribarima

PEŠTANE — SELO RIBARA I PEČALBARA

Sjedio je pored starog rasušenog čamca na obali jezera i posmatrao ribarske čamce u daljini. Sijed i oronuo starac. Ko zna koliko je puta s tim, sada rasušenim čamcem, prokrstaro široka prostranstva jezera. Bacio i izvadio mrežu. Doživio radost i razočaranje. Vrijeme je prolazilo. Teško veslo je zamijenio lagani štap. Bez njega ne može ni tih dvadesetak koraka od kuće do obale. I čamac je ot služio svoje. To je tip starog ohridskog čamca. Više hiljada godina nije promijenio oblika. Danas može poslužiti jedino u nekom muzeju.

—Ništa nemamo, osim jezera i ovog, pokazao je svoje krupne i smežurane šake stari Klime. Jezero nam je i njiva i livada.

Kada svanu prvi proljetni dani, svi odrasli muškarci iz Peštana napuštaju selo. Razmile se širom zemlje na pruge, puteve, građevine. Stari Klime je nabrojao desetine puteva, željezničkih pruga, velikih građevina i drugih objekata na kojima je radio, dok je bio u snazi. U proljeće i ljeto nema mnogo koristi od ribolova. Riba se povlači u dubinu. Ribarske alatke prihvataju stari, nedorasli mladići i žene. Nešto se ipak ulovi. Od toga, i onog što svakog mjeseca stiže poštom se živi. Kada nastupe prvi tmurni dani kasne jeseni, građevinski radovi prestaju. Pečalbari iz Peštana se vraćaju u selo. Prihvaćaju se ribarskih alatki. Tada nastupa glavna ribolovna sezona na Ohridskom Jezeru.

Jedan »vikend« mijenja hiljadugodišnju tradiciju

Selo Peštane se nalazi u blagom zalivu ispod Galičice. To je najveći ribarski centar na Ohridskom Jezeru. Sve do nedavno flotila predhistorijskih čunova i starih mreža peštanskih ribara pretstavljala je živu historiju ribarenja na Jezeru. Pokušaji da se uvedu savremenije mreže i brodovi na motorni pogon nije uspio. Stari način ribarenja ima hiljadugodišnje tradicije. Teško se to prelama. Ali ono, što nisu mogli učiniti motorni brodovi i savremene mreže, učinili su sportski ri-

bolovci. I to nitko drugi, nego sam predsjednik Narodnog Sobranja, drug Lazar Koliševski.

— Gledali smo druga Lazu, priča stari Klime, kako baca u jezero komadić svijetlog željeza. Nitko od nas nije vjerovao da bi pastrmka pokušala uzeti golo željezo, ali on je, na naše velike čudo, izvlačio pastrmke. Tada smo i sami počeli vući za čamcem »blinker« i izvlačiti pastrmke. Danas više nitko i ne lovi, nego na »blinker«.

Na prvi pogled izgleda da je prelaz na novi način ribolova vrlo jednostavan. Mjesto velikih i prilično skupih mreža potrebno je bilo nabaviti relativno jeftine varalice. Ali, u pitanju su bili čamci. Da bi stari i glomazni čun zaplovio jezerom potrebno je pet »duši«. Dok je tih pet ljudi bilo potrebno za veslanje, polaganje i izvlačenje mreža, za rukovanje najlon koncem na kome su nanizane varalice, potreban je samo jedan. Za veslanje drugi. I tako su stari čunovi, koji su više od hiljadu godina uspješno prkosili napretku, preko noći nestali.

Sahranio ih je jedan običan događaj. Nedeljni »vikend« prvog građanina Republike.

S ribarskom flotilom po jezeru

Domaćini su me još uvečer upozorili da treba rano ustati. Ribarska flotila kreće ranom zorom. Gluha noć kasne jeseni je duga za odmor, a harmonični šum talasa

brzo uspavljuje. Gotovo sam se izenadio, kada sam porjed ujednačenog ritma talasa čuo i glasove ljudi. I potmule udarce vesala. Primjećivali su se samo tragovi zore.

Flotila od oko 40 čamacu se za tren oka našla na jezeru. Bio sam treći u čamcu. U svim ostalim su bila po dvojica. Negdje dijete ili žena. Mojim domaćinima sam očito smetao. Podnosili su me, jer ne učestvujem u podjeli ulova. Naime, prije prelaska na novi način ribolova, pet ribara — članova posade starog čuna, dijelio je ulov na pet dijelova. Sada se rijetko udružuju i dvojica. Zato u nedostatku dvojice odraslih ljudi u porodici veslo uzima odraslije dijete ili stara žena. Neka ono što se ulovi ostane u kući.

Čim smo se odmakli od obale, kupasto olovo od kilograma i po je bućnulo u vodu. Počeo se odmotavati 80 metara dugi najlon konac. »Žila« ga zovu ribari. Na svakih 3—4 metra »žile« vezana je za oko metar dužine tanjeg najlona konca po jedna varalica (blinker). Ukupno deset do dvadeset komada. Olovo se veže, da bi varalica prilikom pokreta čamca ostala na određenoj dubini. Ugao »žile« u vodi iznosi oko 30—40 stupnjeva. To zavisi od težine olova i brzine čamca. Počelo je dugo i zamorno veslanje. Ono ponekad traje od zore do mraka. Varalice se vrte, a njihove različite boje bljeskaju u mračnim dubinama jezera. I nemirne pastrmke, misleći da se radi o nekom dobrom zalogaju, hvataju golo željezo. Rekoše mi, da se par puta desilo da se odjednom sa »žile« skine 8—10 pastrmki. Dnevni rekordni ulov iznosi 40 kilograma pastrmke na jedan čamac.

Velika je teškoća za ribara uočiti kada se zakači riba. U početku je on držao najlon konac na prstu i tako neposredno osjećao trzaje. Ali to se ne može dugo izdržati. Olovo je teško, otpor vode jak, najlon konac opor. Nužda je majka pronalazaka. »Žila« se više ne drži na prstu, već se veže za tanki gumeni remen. Jedan od članova posade ne skida očiju sa remena. Težina olova i

otpor vode izaziva na njemu konstantne vibracije. Dodirom ribe vibracije se povećavaju i to ribar uočava.

Čamac se lagano propinjao uz talase. Ribari su uporno posmatrali gumeni remen. Samo nekoliko puta su se osjetili lagani trzaji. Izvlačila se dugačka »žila«. Samo zbog jedne jedine pastrmke. Bio je to jedan od lošijih dana. Sjeverni vjetar se pojačavao. Sami talasi koje on podiže nisu opasni. Ali kada dune punom snagom, vesla postaju nemoćna. Čamac se lako može naći na albanskoj strani. To nikom ne bi bilo prijatno. Zato se flotila polako pomjerala prema sjevernoj obali. Toga dana je lov bio završen već oko 12 sati.

Od lovine se najprije odabira dobro ugojena letnica za ručak. To je jalova vrsta ohridske pastrmke, koja se tako ugoji, da joj se u utrobi nalazi čista mast, na kojoj se prži. Meso joj je crveno i vrlo masno. Ostalo otkupljuje zadruga, po cijeni od 195 dinara po kilogramu.

Izmjena načina ribolova povlačila je za sobom i izmjenu pravila i propisa, kojim je ranije bilo regulisano ribarenje na jezeru. Takse, porez i ostale dažbine, obavezne za ribare, više se ne zasnivaju na mreži, već na »žili«. Za lov jednom žilom ili garniturom varalica plaća se 3.000 dinara mjesečno. Ribari se žale da im je to mnogo. Međutim, nema ni jednog slučaja, da je neki ribar zbog toga odustao od ribolova. Ali, zato ima dosta pojava uspješnog izigravanja propisa. Tome je čak teško stati na kraj. Neka o tome priča komandir stanice Narodne milicije iz Peštana.

Komandirov čamac je opremljen ribarskim priborom kao i ostali ribarski čamci. I on isto tako nije lošiji ribar od drugih. Ova ribarska stručnost mu nije na odmet. Dobro mu dođe pri vršenju dužnosti, a i za obezbjeđenje bogatog pastrmskog ručka. Plovili smo sa ostalom flotilom. Varalice su bljeskale u dubinama jezera. Komandir i njegov pratilac su naizmjenično gledali u gumeni remen. I u čamce ostalih ribara. Ali ribari su se držali na pristojnom ostojanju. Čak i naš pokušaj da im se približimo nije uspio. To je zbog toga — kaže komandir — što love sa dvije »žile«, a samo jednu imaju prijavljenu i za nju uplaćenu taksu. Nesreća je u tome — reče komandir — što propisi dozvoljavaju, da mogu imati i jednu rezervnu. Oni puste u vodu i rezervnu i love, a kada vide da se približavam jednostavno je izvuku i slože. Čak i ako bih ih iznenadio, spremni su da je otrgnu i puste u jezero. I onako bih im je oduzeo. Ovako, ostali su bez »žile«, ali su pošteđeni od sudije za prekršaje. U najboljem slučaju — kaže komandir — ja mogu uhvatiti samo jednog. Kada ostali vide da vršim kontrolu, slože rezervnu garnituru i love sa onom legalnom sve dok se ne odmaknem. Zatim ponovno sa dvije garniture. Ja to znam, pa čak i vidim, ali sam nemoćan. Šta je jedan čamac na stotinu ribarskih? I to običan na vesla!

Od Ohrida do Minhena

Čudan je put ohridske pastrmke od onog časa kada se nađe u ribarskom čamcu. Od lovine jedan dio uzimaju ribari za sebe. U Peštanima se, isto kao i u nekom primorskom ribarskom mjestu, u svako doba osjeća miris ribe. Ostalo otkupljuje zadruga. To se čuva u ribarnici, najstarijoj i najuglednijoj kući u Peštanima. Zatim dolazi kamion hladnjača iz Ohrida i ribu odvozi tamo. Tu se pakuje u pletene koševce i ponovo kamionom-hladnjačom vozi do Bitolja gdje se pretovaruje u vagon ili kamionom-hladnjačom direktno ide u Zapadnu Njemačku. U ovu zemlju se isto tako izvozi jegulja, koja se masovno lovi u kasnu jesen, kada krene na svoj svadbeni put prema Atlantskom Okeanu.